Tjele på tværs

Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening

Tjele Gods

I riddersalen i disse rammer kan I få lov at "møde" Marie Grubbe

Læs på side 5, men bemærk, at arrangementet er corona-udsat.

Medlemsblad nr. 1, 29. årgang 2022

Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening

Navn, adr., tlf., mail:	Funktion 2022
Karsten Sørensen Vestergade 8, Ørum - 8830 Tjele 86653164 / 42251520 karsten@orumnet.dk	Formand
Karen Vesterby Melgårdsvej 15, Rødding - 8830 Tjele 40640429 vesterby@godmail.dk	Næstformand
Per Vester Lærkevej 21, Ørum – 8830 Tjele 40486029 kaper@lic-mail.dk	Kasserer
Jørgen Dalager Vråvej 24, Pederstrup - 8830 Tjele 23278928 nederskov@dalager.com	Redaktør – Tjele på Tværs
Knud Erik Hansen Grønhøjvej 1, Kvorning – 8830 Tjele 21375587 ke.hansen@live.dk	Sekretær
Jan Dalsgaard Johannesen Norupvej 8, Vammen – 8830 Tjele 86690905 jan.dalsgaard.johannesen@gmail.com	Medlem
Marianne Lybek Witt Søndermarksvej 13, Ørum – 8830 Tjele 25610087 mariannewitt@hotmail.com	Medlem

Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv
Tjelevej 8 - Ørum - 8830 Tjele
tlf.. 29876703
e-mail: info@tjelearkivet.dk
www.tjelearkivet.dk
Åbent hver mandag kl. 14 – 17.
(Ferielukket i juli måned)

Siden sidst

ÅRETS Generalforsamling for Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening (TLF) blev afholdt i Torvehallen i Hammershøj den 17 august 2021 (forsinket grundet corona).

Karsten Sørensen (KS) startede med at byde velkommen til de fremmødte, og foreslog at der skulle synges en sang: "Der er et yndigt land".

Der var mødt ca. 18 medlemmer til denne generalforsamling.
Som dirigent valgtes Christian Andersen Hammershøj og Knud Erik Hansen blev valgt som referent.

Beretning om TLFs aktiviteter i 2020 blev aflagt af KS:

Dette er den 29. generalforsamling i foreningens historie.

År 2020 har været præget af covid-19, hvilket ses af aflysninger og flytninger af arrangementer.

13.08.2020 Tur til Viskum Hovedgård. Aflyst, flyttet til 2021.

05.11.2020 Foredragsaften i Tjelecentret aflyst
Dette skulle have omhandlet Genforeningen 1920, men foredragsholderen, Anke Spoorendonk, fra Flensborg blev syg.

På internet (Hjemmeside og Facebook) gør Leo Skov og Flemming Daugaard et stort stykke arbejde. Dette arbejde er særdeles vigtigt, eftersom tidens foretrukne kommunikationsformer er E-medier. Hvilket ses af det faldende besøgstal på arkivet, folk søger selv på nettet.
Til slut oplyste Karsten om at bestyrelsen fremover vil invitere suppleanterne med til bestyrelsesmøderne.

Beretning om Bogselskabets aktiviteter stod Marianne Lybek Witt for:

Bogredaktionen holdt den 13 november 2020 reception på Vammen kro for TPL2020, den 13. udgave af TPL, som denne Agang indeholdt 13 artikler. Tallet 13 var måske at udfordre skæbnen, men heldigvis oplevede vi ikke noget i den retning, tværtimod, kan vi vist godt sige for første gang siden 1998, er der trykt ekstra eksemplar, udover de 600 vi lagde ud med.
De 600 eksemplarer var næsten udsolgt i løbet af januar måned 2021.Det flotte salg kan skyldes mange faktorer, måske har coronaen været god for os med mere tid til læsning, men selvfølgelig spiller indholdet og forsiden en vigtig rolle.
Bogen er denne gang oven i købet i farver, hvor der har været adgang til farvebilleder.
Bogredaktionen er godt i gang med 14. udgave, TPL2022.
Bogredaktionen består af Marianne Lybæk Witt, Lene Hove, Hans Engberg og Peder Hedegaard.

Per Vester fremlagde regnskab for 2020 for TLF og Bogredaktion.

For TLF gennemgik Per de enkelte poster for udgifter og indtægter, som viste et slutoverskud på kr.12.250,-
Der var kontingentindtægter på kr.22.000,-; herfra fratrækkes udgifter til møder (bestyrelsesmøder og generalforsamling), gebyr til Andelskassen, porto for udsendelse af TPT bladet til medlemmer udenfor Tjele området, trykning af TPT, annoncering i Landsbyerne og tilskud til arkivet.
Regnskabet blev godkendt af generalforsamlingen.
For Bogredaktionen udviste regnskabet for 2020 udviser et underskud på kr.52.500,-, hvilket skyldes at

Bogsalget for 2020 bogen først ligger i 2021. Der er diverse udgifter angivet i forbindelse med trykning, annoncering og salg af TPL2020.
Regnskabet blev godkendt af generalforsamlingen.
Budget 2021 blev fremlagt af Per Vester
budgettet for 2021 forventes at udvise et overskud på niveau med 2020 regnskabet. Det forventes at udgiftsposterne gebyr og porto vil stige, men tilsvarende vil indtægtssiden stige, grundet det store antal nye medlemmer.
Kontingentet fastholdes uændret. kr. 100 for enkelt medlem og kr. 150 for husstand.
Budgettet blev godkendt af forsamlingen.
Under punktet arbejdsplan for 2021 fremlagde Karsten en oversigt over de forventede aktiviteter i 2021. Grundet det sene tidspunkt for afholdelse af generalforsamlingen for 2020, vil nogle af aktiviteterne, som angivet, allerede være afholdt.
15.06.2021 Udflugt til Gøtriks Borg i Foulum enge. afholdt
11.08.2021 Besøg på Viskum A Hovedgård afholdt.
2.11.2021 Foredragsaften i Tjelehallen Ørum
Her vil Kasper Thomsen og Ditte Krüner (Kasper stammer fra Ørum) give et indblik i bøndernes forestillingsverden for 150 år siden.
Karsten sluttede af med at udtrykke stor tak til Turi Thomsen for hendes engagerede foredrag ved Gøtriks Borg og på Viskum Hovedgård.
Under punktet ”**Valg af Bestyrelse, suppleanter og revisorer”** blev følgende valgt:
For Bestyrelsen: Her genvalgtes Karsten Sørensen, Jørgen Dalager, Karen Vesterby og Marianne Lybek Witt. Så den nye bestyrelse består af: Karsten Sørensen, Jørgen Dalager, Per Vester, Knud Erik Hansen, Jan Dalsgaard Johannsen, Karen Vesterby og Marianne Lybek Witt.
For Bestyrelsessupppleanter: Her genvalgtes Hanne Holm og nyvalgtes Lis Jensen.

For Revisorer: Her nyvalgtes Solveig Nielsen (tidligere revisor suppleant) og Martin Bay.

For Revisorsuppleant: Her nyvalgtes Keld Gregersen.
Bestyrelsen bringer en stor tak til de fratrådte revisorer Svend Haakon Jensen og Knud Østergaard, for deres mangeårige store arbejde for foreningen AA og arkivet. Knud Erik Hansen,

”Bøndernes forestillingsverden “

.Foredraget ”Bøndernes forestillingsverden for 150 år siden” med historikerne Ditte Krüner og Kasper Thomsen blev afholdt i Tjelecentret den 2. november med deltagelse af 100 personer.

Ditte Krüners indlæg havde fokus på klædedragtens udseende og udvikling gennem tiderne med fokus på, hvad malerier og fotografier kan fortælle om tøjet for såvel det bedre borgerskab som for almuen. Desuden er historikerne i stand til ud fra billeder, at egnsbestemme klædedragten.

Kasper Thomsen talte ud fra, hvordan han undersøger historie bl.a. ved hjælp af mentalitetshistorie og folkesagn. Han fortalte om livet som hedebonde, den gode nabo og legender samt de ting, der er svære at se så som: Åmanden i Tjele Langsø,

Lygtemanden og den mystiske skytte på Tjele.

En fornøjelse at høre to entusiastiske foredragsholdere, der brænder for hvert sit fagområde.

Karen Vesterby

Marie Grubbes livsfærd.

Foredrag på Tjele Gods, Hobro Landevej 90 - 8830 Tjele
4. marts kl. 19.00 - 5. marts kl. 17.00 - 6. marts kl. 14.00

I sidste udgave af Tjele på Tværs omtalte vi det kommende arrangement om Marie Grubbe på Tjele Gods. I skrivende stund må vi nok erkende en vis usikkerhed om muligheden for at afholde dette på grund af corona situationen. Vi håber det bedste! Skulle det vise sig, at arrangementet må aflyses, har vi dog sikret os, at det kan afholdes engang i første halvdel af august 2022.

Allerede når man nærmer sig Tjele, fornemmer man historien, ikke blot den del som omhandler Marie Grubbe, men så sandelig også personer og hændelser fra tidligere og efterfølgende tider. Denne fornemmelse bliver absolut ikke mindre nærværende, når man træder inden for portene til godset og møder den charmerende bygningsmasse fra forskellige århundreder.

Lige fra man træder ind i underetagen af Sønderhuset og via en vindeltrappe kommer op i **riddersalen**, kan man tydeligt fornemme, hvorledes historien

CORONA–UDSAT

SÆT KRYDS I KALENDEREN .

FLYTTES TIL

12.–13. 14.

AUGUST

2022

rykker en i ærmet og hvisker: D*u skulle bare vide.* Dette smukke rå rum er med detaljer og effekter den ultimative kulisse for historien om Marie Grubbe.
Det vil ikke være forkert at sige, sløret løftes, når forfatter og foredragsholder **Marianne Christensen** tager hul på sit foredrag. Døren sparkes ind med et brag! Et liv, levned og leben af en karakter, som for den tid var utænkelig, udrulles for os. Et drama hvor alle livets facetter udspiller sig, kærlighed, sex, bedrag og drab, det hele er tilstede. Tro mig, I får som tilhørere - *at vide*.

Når man efter endt forestilling krydser den brostensbelagte borggård, kan man i faklernes dansende skær se mytiske figurer – eller var det Søren Møller, der krydsede et hjørne af gården undervejs til Marie Grubbes gemakker?
Historien om Marie Grubbe bliver aldrig færdig, ny viden vil måske dukke op, og nye tolkninger af det materiale, som forefindes, vil givet finde sted. Det er disse forhold, som er medvirkende til, at historien forbliver en spændende størrelse.

Velkommen til en spændende aften.

Entre: Medlemmer 50 kr. /ikke medlemmer 100 kr.

SE NÆSTE NUMMER AF DETTE BLAD.

GENERALFORSAMLING
TJELEGNENS LOKALHISTORISKE FORENING
Onsdag den 23. februar 2022 - kl. 19.00
Karlslyst, Nr. Vinge - Ho- bro Landevej 94, 8830 Tjele

Corona-udsat til efteråret.
Se næste nummer.

Dagsorden iflg. Vedtægternes § 5 således:

Valg af dirigent og skriftsfører
Beretning for året 2021
Lokalhistorisk Forening - v/Karsten Sørensen
Bogselskabet - v/Lene Hove
Regnskab 2021
Lokalhistorisk Forening samt Bogselskabet - v/Per Vester
Budget 2022 og fastlæggelse af kontingent. - v/Per Vester
Arbejdsplan for år 2022 - v/Karsten Sørensen
Indkomne forslag.
Valg af bestyrelse, suppleanter og revisorer – jfr. § 8
På valg er: Per Vester, Knud Erik Hansen*, Jan Dalsgaard Johannesen
Bestyrelsessuppleanter: Lis Jensen og Hanne Holm
Revisorer: Solveig Nielsen og Martin Bay
Revisorsuppleant: Keld Gregersen
(* Ønsker ikke genvalg)
Eventuelt.

Efter generalforsamling er der kaffebord.

Her vil Bo Wieck Hansen fortælle om Nr. Vinge Sogn. Med 75 personer og et areal på 7,7 kvadrat km. er sognet det mindste i Tjele Kommune. Dette til trods, så har sognet en rig og spændende historie, hvilket Bo Wieck Hansen vil delagtiggøre os i.

Karlslyst, Nr. Vinge 1959

I skjul på Tjele.

Følgende fortælling er hvad min far, Carl Georg Nielsen, berettede i sine sidste år. Han døde i 2018 95 år gammel. Jeg har tit ønsket, at jeg kunne have fået flere oplysninger om hans gøren og laden under Anden Verdenskrig, men sådan blev det ikke. Dette er dog ikke så usædvanligt, da stort set alle som var involveret i modstandsarbejdet var særdeles mundtætte omkring sådanne sager.

Min far og min farfar Anders Christian Wilhelm Nielsen var stærkt medvirkende ved oprettelsen af en modstandsgruppe i Esbjerg under Anden Verdenskrig. De hentede våben og sprængstoffer fra nedkastningssteder og opbevarede dem for videre distribution. Noget af det blev bl.a. gemt i skunken på Havnegade 6. som var min fars fødehjem. I 1943 havde tyskerne imidlertid fået nys om deres aktiviteter. En god ven ved jernbanerne ringede og sagde de var opdaget, og at tyskerne var undervejs. Hurtigt måtte de ud af huset, fik sagt farvel til farmor og så op på cyklerne og af sted. Det lykkedes dem at flygte og kort efter skiltes de, da risikoen ved at slå følge var for stor. Mulighederne for at få ophold var nok også bedre, når man kom anstigende alene, så de var godt klar over, at de måtte hver sin vej. Min far har senere fortalt, at huset blev omringet, beskudt og invaderet. Tyskerne fandt ingen våben og måtte forlade stedet med uforrettet sag. Dagen i forvejen var våbnene blevet afleveret, bl.a. i en barnevogn under farmors datter. Flugten førte først min far til Marbæk i Ho bugt, her havde han et lille sommerhus. Her boede han et par dage, men var bange for at blive opdaget og drog derfor videre. I ca. et halvt år cyklede han rundt i Jylland. Nogen gange blev han afvist på gårdene rundt omkring, men da han kom til Tjele Gods, hvor han spurgte om husly, blev han vel modtaget af forvalteren. (Gunnar Hansen, red.) Samme person kunne da for øvrigt oplyse, at de havde en af samme slags boende, men du kan hilse på ham ovre i laden, hvor de er ved at tærske. Da min far nærmede sig manden kunne han se, at det var hans far, de havde ikke set hinanden fra jul til maj og vidste intet om, hvad der var hændt hver især, så at se sin far igen blev med store knus og tårer. Min far kunne ikke fortælle denne episode til os børn uden at få tårer i øjnene. Hvor længe opholdet på Tjele blev ved jeg ikke, men det har formodentlig været af kortere varighed, hvorefter de igen hver især søgte andre steder hen.

Carl Georg *Nielsen*

Anders Christian Wilhelm Nielsen

Min farfar var dybt interesseret i hvem der havde angivet dem, og da det var muligt at søge hjemover igen, var han fuld af foragt rettet mod de personer, som gik tyskernes ærinde ved at angive sabotører og modstandsfolk. Det var en periode, hvor tingene eskalerede i Esbjerg, og da min farfar blev bekendt med, hvem der havde stukket ham, vidste han med sig selv, at dette måtte få konsekvenser. Man havde i Esbjerg opsporet en person, med dæknavn Kaj Pjat, som var stikker. Man havde flere gange søgt at likvidere ham, men uden held. Da min Farfar sammen med en anden person påtog sig opgaven vidste man, at disse to personer var de rette til opgaven. De likviderede Kaj Pjat på åben gade, hvor han gik sammen med sin hustru, hustruen skreg, er der da ingen som vil hjælpe min mand, da han lå på gaden. Min farfars medhjælper fik medlidenhed med Kaj Pjat, som ikke var omkommet og sagde disse ord til min farfar: du ved, jeg aldrig har kunnet tåle at se mennesker lide, hvorefter han gik hen og afgav et dræbende skud med sin elefantpistol.
Likvideringen af Kaj Pjat fremgår af en artikel skrevet i Vestkysten 19. maj 1945. (Klip herunder)

Aktionen jævnede Rosendahls Bogtrykkeri med jorden og gav modstandsbevægelsen et nyt mål: At få Kaj Pjat likvideret. Det lykkedes den 23. oktober 1944, hvor han blev skudt ned i Spangsbjerggade af to brødre fra modstandsbevægelsen.
Herefter spekulerede mange på, hvad Gestapos - og ikke mindst Petergruppens - hævn for likvideringen af Kaj Pjat ville blive. Man forestillede sig, hvem der mon var i farezonen, men måtte blot vente og se.

Da befrielsen blev proklameret blev min farfars gruppe beordret til Fanø, hvor mange tyskere måtte ud i klitterne for at finde miner. Filmen - ***Under sandet*** **–** som blev vist i biograferne og senere i tv, er en film som min far kunne relatere sig til, da han måtte beordre tyske soldater til dette farlige job hvor flere omkom.
Vi talte aldrig om krigen i mit barndomshjem, da min far var påvirket af krigens rædsler, men som tiden gik og min far blev ældre kom der flere og flere episoder fra hans mund.

Birgitte Færgemann
Hellerup, København.

Lidt om Arkivets organisation

Arkivudvalget (1 af 2)

Tjeleegnens Arkiv hører organisatorisk under Viborg kommunes "Kultur og Udvikling "

Arkivudvalget består af fem medlemmer, der er selvsupplerende.

Arkivudvalget konstituerer sig med en koordinator/ formand, der kan varetage den *primære* kontakt til arkivets daglige leder. Koordinatoren er valgt for en toårig periode, mens de øvrige er på valg på skift i henholdsvis lige og ulige år.

Arkivudvalget udgør det interne organisatoriske arbejde i stedet for en egentlig bestyrelse.

Arkivudvalgets retningslinjer:

Arkivudvalget har siden 2018 virket i stedet for en bestyrelse, der ikke havde nogen selvstændig kompetence. Beslutninger af politisk, administrativ og økonomisk karakter blev truffet og
træffes af Viborg Kommune ("Kultur- og Udviklingen"), idet den daglige ledelse dog er udlagt til arkivlederen.

Arkivudvalget har ingen ansættelses- eller afskedigelsesret, men kan over for kommunen anbefale eventuelle emner i forbindelse med valg af arkivleder. Eventuelt andet lønnet personale ansættes og/ eller afskediges af arkivlederen under ansvar over for den kommunale overmyndighed.
Arkivudvalget, der består af fem medlemmer, inkl. Arkivlederen, har til formål at understøtte den daglige ledelse af arkivet gennem bl. a. sparring, rådgivning og koordinering af arkivets opgaver, og planlægning og afholdelse af arrangementer og aktiviteter i relation til arkivet.

Sognerepræsentationen (2 af 2)

Det andet vigtige "ben" i arkivets *organisatoriske opbygning/udvikling* er de personer, der er repræsentanter for de 14 sogne, som Tjele kommune bestod af.

Tjeleegnens lokale arkiv er meget afhængig af beboernes opmærksomhed og tilvejebringelse af informationer og arkivalier blandt andet i form af billeder, diverse dokumenter, bøger, tidsskrifter, protokoller, kort, lydbånd og meget mere.

Arkivets fortsatte udvikling er *også* meget afhængig af de beretninger, nyheder og informationer, der lyder fra de 14 sogne. For at sikre at tjeleegnens lokalhistorie til stadighed bliver ajourført, har arkivet en række sognerepræsentanter, der opsamler viden i de enkelte sogne, og er en vigtig nøgleperson for det enkelte sogns borgere og for arkivets udvikling.

Den enkelte sognerepræsentant har som udgangspunkt et årelangt kendskab til sit eget sogn, såvel som til gamle historier/begivenheder og personer og tilsvarende af nyere tid. Sognerepræsentanten bør samtidig være en nøgleperson, der er kendt i det enkelte sogn og dermed en person, som man går til med egne nyere oplevelser og historier.

Udover at dele viden med borgerne, bliver Arkivet delagtiggjort i den enkelte sognerepræsentants nyheder m.v. ved ca. tre årlige møder og skaber på den måde en stadig udvikling af den lokale kultur og historie.

Sognerepræsentanterne er derfor vigtige for det lokale arkiv!

Det er derfor uheldigt, at antallet af sognerepræsentanter har været for nedadgående.

Vi mangler lige nu en repræsentant for følgende sogne:

Hammershøj, Rødding, Vorning - og Vejrumbro.

Hvis du har et kendskab til ét af disse sogne og gerne vil dele din historie, hører vi *meget gerne* fra dig!

På vegne af Tjeleegnens lokalhistoriske Arkiv
Jimmy Fisker
Arkivleder
info@tjelearkivet.dk

Josephine Bakers jordiske rester skal flyttes fra hendes grav i Monaco ind i Panthéon-templet i Paris, hvor Frankrig hylder nationens helte.

Hvad står der???

Hvad har det med Tjele og lokalhistorie at gøre???

Svaret får man i de kommende spalter!!

tro | etik | eksistens

Kristeligt Dagblad

mandag

UDLAND | 28.11.21 KL. 20:45 | FOR ABONNENTER

Hun var langt mere end en letpåklædt danser. Nu skal Josephine Baker samle den splittede franske nation

Den amerikanskfødte cabaretdanser og modstandskæmper optages tirsdag som den første sorte kvinde blandt Frankrigs store personligheder i Panthéon-bygningen

Birthe Pedersen
Korrespondent, Frankrig

FØLG

Det kunne lyde som opskriften på et nyt identitetspolitisk slagsmål. Men den første sorte kvinde, der får en plads i helgengalleriet over Frankrigs store personligheder, netop fordi hun er sort, skal tværtimod læge den splittede franske nation. Og alle – fra Marine Le Pen og National Samling til Socialistpartiets præsidentkandidat Anne Hidalgo – støtter beslutningen om at hente Josephine Bakers jordiske rester fra hendes grav i Monaco ind i Panthéon-templet i Paris, hvor Frankrig hylder nationens Helte.

Hvad var det nu med hende Josephine og Tjele????

Rødding Skoles avis 3. årg. fra 1989. (Årg. 34 kom i foråret 21)

TJELE EXTRA

Josephine Baker på Vammen skole

Den afgående skoleinspektør Ejlif Gustavussen på Vammen skole startede stolt med at fortælle om en gang, Josephine Baker havde været i Danmark, og hun ønskede at se nogle skoler, blandt andet en landsby skole. Vammen skole var nybygget i 1956, så valget faldt altså på den. Den dag blev Vammen skole verdensberømt i Danmark. Josephine Baker talte også i kirken og forsamlingshuset. Ejlif Gustavussen

To elever besøgte Vammen Skole og skrev: "Den afgående skoleinspektør Ejlif Gustavussen på Vammen Skole startede stolt med at fortælle om en gang, Josephine Baker havde været i Danmark og hun ønskede at se nogle skoler. Vammen Skole var nybygget i 1955, så valget fald altså på den. Den dag blev Vammen verdensberømt i Danmark. Josephine talte også i kirken og i forslingshuset."

Pastor Brinkkjæk Ejlif Gustavussen

Vammen Forsamlingshus havde jubilæum i 2014, og så fik Jakob Thomsen også øje på Josephine:

Viborg Stifts Folkeblad

Da Josephine Baker satte Vammen på den anden ende

Stjernestøv. Vammen-borgerne fejrer på lørdag 100 års fødselsdag for deres forsamlingshus. Et af højdepunkterne indtraf for 60 år siden, da verdensstjernen Josephine Baker kom til Vammen.

Vammens sognepræst, pastor Brinkkjær, blev bestormet med henvendelser fra hele Danmark af folk, der ville have en billet til en ganske særlig aften i Vammen Forsamlingshus. Det var for cirka 60 år siden, at det lille forsamlingshus en aften i 1957 fik opmærksomhed langt ud over det sædvanlige.

Josephine Baker satte i 1928 København på den anden ende, da hun sang og dansede kun iført et skørt lavet af bananer.

Foredrag mod racisme

Nu i Vammen var bananskørtet lagt på hylden. Josephine Baker var inviteret til Danmark af »Ligaen for tolerance«, og hun skulle holde foredrag mod racisme. »Ligaen for Tolerance« havde den tidligere Klejtrup-præst og modstandsmand Harald Sandbæk som formand, og han havde foreslået sin gamle ven, pastor Brinkkjær, at andre end københavnerne skulle have lov at møde Josephine Baker.

Pigerne på billedet sammen med Josephine er

Bagest f. v.

Anni og Ingeborg Thomassen

Forrest:

Dorthe Thomassen og Aase Fynbo

Det halve hoved:

Inger Holmgaard

Klippet sammen af Jørgen Dalager

Fra penalhusets gemmer.

Tanker fra min tid som elev på Ørum Skole, i forbindelse med nedrivning af bygning 57.

I 1949 blev der nedsat en kommission som skulle udarbejde en betænkning vedrørende de store fødselsårgange, med særligt henblik på uddannelsesproblemet. Det er bl.a. denne betænkning som ligger til grund for, at der blev bygget centralskoler over det ganske land, og de små landsbyskoler blev nedlagt. Der er ingen tvivl om, at dette medførte et stort løft af den danske folkeskole.

Bygningerne som er opført 1957 er nu nedrevet.
Nye og tidssvarende bygninger opføres i løbet af 2022.

Vi var vel knap 200 elever og en 4 -5 lærere, der mødte ind i den nye Ørum Skole den 15. oktober 1957. Nå-ja, så var der også Møller, som var pedel på skolen. Møller var særdeles vellidt, en person som alle kunne med, vi er mange som har nydt godt af hans gode lune, og et altid veltrimmet stadion klar til fodbold. Den 1. april 1957 begyndte jeg min skolegang i den gamle skole, Østergade 12. Det var en overkommelig start, da der kun var skolegang hver anden dag, dette fik dog en brat ende da vi begyndte i den nye skole. Nu var der undervisning hver dag, også om lørdagen. Denne uskik varede ved indtil 1. august 1970! Vi var mange artsbeslægtede, som - om det havde været i dag – ville have følt os sidestillet med minken, dog med den undtagelse, at vi ikke blev aflivet når en eller anden virus fes rundt i kongeriget. Havde jeg dengang vidst, at der var noget som hed Menneskerettighedskonventionen, ville jeg nok have ment, at det var i strid med dennes artikel 4.
Da den nye skole åbnede, blev eleverne fra Mollerup skole overført til Ørum skole, dog ikke de tre mindste klasser. Det var selvfølgelig med en vis spænding, at der kom en flok nye klassekamme- rater, var de lige som os andre, og kunne vi gå i spænd sammen? Som jeg husker det, så smeltede vi hurtigt sammen i en fælles hverdag. Hen over årene var vi en 30 stykker i klassen, nogen gange færre og andre gange flere. Jeg tror vi alle, stort set, var født inden for sognets grænser. Der var ikke en eneste som kom fra et eller andet sted syd for Nr. Snede.

Dagen tog sin begyndelse med, at alle elever blev linet op i skolegården, inden vi blev sluset ind. Om vinteren var det dog uden for klasseværelset denne eksercits gik for sig, og ja så sang vi morgensang. Efterfølgende gik vi på række og geled ind i klasselokalet og fandt vores pladser, hvorefter undervisningen tog sin begyndelse. Nu glemte jeg, at også lærer Frederik Fiil blev overført til Ørum skole. Skoleleder Johannes Andersen (populært kaldet *knot Johannes*, grundet en anseelig fedtknude på toppen af issen) og lærer Fiil var begge lærere, som jeg havde gennem hele min skoletid. Frederik Fiil og hans kone Margrethe boede på Vestergade i nr. 5, hvor også Ørum Sparekasse havde til huse. Ved siden af sin lærergerning var Fiil sideløbende direktør for denne gesjæft. Fiil udmærkede sig ved at være en særdeles dygtig underviser i fagene regning (ja det hed det den gang) og fysik. Dertil var han en fremragende fortæller og oplæser, hvilket vi jævnligt nød godt af, når koncentrationsevnen i dagens sidste timer faldt til et niveau, hvor indlæringen var begrænset. På opfordring fandt Fiil bogen frem, og så fik vi et par kapitler eller tre. I min hukommelse er det en af de stunder, der skal holdes hus med. Jeg føler mig overbevist om, at også Fiil nød disse stunder. Havde man i Fiils timer gjort sig uheldig bemærket eller det modsatte, det blev jeg aldrig klog på, blev man sendt hjem til Margrethe for at hente hans frokost. En uheldig opførsel resulterede altid i en kontant og prompte afregning, enten et svirp af pegepinden, violinbuen eller en våd tavleklud. Var det i fysiklokalet kunne det være et smæld af et par prøveledninger. På trods af dette kunne jeg godt lide Fiil, han var efter min mening en rigtig god lærer, såfremt man fulgte med i undervisningen og passede sine sager. Anderledes så det ud for de elever som givet havde behov for ekstra støtte og læring, her var Fiils tålmodighed måske ikke den allerstørste,

efter en tid resignerede han, og så fik de som regel lov til at passe sig selv med ordene: Der skal jo også være nogen til at sprede møg!

De første år var præget af en jævnlig udskiftning af forskellige vikarer, men sidenhen kom der flere fastansatte lærere til, og der mener jeg nok, at med tiden fik Ørum Skole en god og stabil lærerstab. Nu er det med elever som med lærere, nogen klinger man bedre med end andre. Vi ved alle, at har man først etableret en fælles klangbund, så er alt muligt. Når det modsatte optræder, kan det i høj grad være ødelæggende.

Et sådant tilfælde var lærervikar Henrik Lund og drengene fra en klasse et par årgange ældre end min klasse. Henrik Lund var en ung nyuddannet grønlænder, som dukkede op engang først i tresserne, han var her kun en kortere periode på nogle få år. Lund var en lidt uberegnelig person med et temperament som ikke altid var lige passende. Fra dag et havde han og drengene fra omtalte klasse et anstrengt forhold, ret beset hadede de vel hinanden. Nu var Lunds danskkundskaber på det talende plan ikke altid lige forståeligt, og derfor blev det en yndet trafik, at lade som om man ikke forstod hvad der blev sagt. Dette skabte forståeligt nok en vis frustration og vrede hos Lund, jo værre blev hans udtale, og så var det at forløbet kørte op i en spids. Henrik lund vendte siden hen tilbage til Qaqortoq (Julianehåb) i Sydgrønland. Her blev han i 1975 borgmester og sad på posten indtil 2001, kun afbrudt af en periode på 4 år. Henrik Lund døde af kræft i 2003, 64 år gammel.

Af andre skæve tilfælde iblandt lærerstaben var der en ganske kort periode en ung, frodig, langlemmet vikar. Hvad hun hed husker jeg ikke, men erindrer dog ganske tydeligt hvorledes hun sad oppe på det lille repos over hovedindgangen. Her slængte hun sig i en liggestol kun iført bikini, og for det ikke skal være løgn, så havde hun en fin kuglerund mave, som ganske åbenlyst ikke skyldtes et overdrevet indtag af mad. Hun var, som det dengang hed sig – *gjort til!* Tø-hø, der har sgu været nogle lærerfruer og kvindelige kolleger der har krævet hendes hoved på et fad!

Her for et par måneder siden var jeg på skolen for, at fotografere udvendig og indvendig, *på Langs og på Tværs*, inden bygningerne fra 1957 blev fjernet. Det må næsten have været på dato for skolens indvielse, at man begyndte at tømme skolen for inventar. Efterfølgende tog en stab af polakker over (hvem ellers) og ribbede bygningen for alt, så der kun var murværk tilbage. Og nu er en stor gravemaskine stort set færdig med nedbrydningen af dette. Efter 64 år er den oprindelige del af Ørum Skole en saga blot. Det blev en dag hvor minder stod i kø, et væld af hændelser myldrede frem i min hukommelse, forstærket af lugten i de forskellige lokaler og af lyde som ikke længere var der, men alligevel ramte mine sanser klokkerent.

Så faldt Karsten skole

Der kan skrives side op og side ned om hændelser og oplevelser. Timerne i sløjdlokalet, hvor vi med stolthed kunne hjembringe fine ting og sager som vi med flid havde forarbejdet. Når vi efter endt gymnastiktime stod som en anden flok barrøvsindianere under bruseren. De dage hvor der blev vist spændende film, med tilhørende filmknæk undervejs. Hvorledes vi blev vaccineret, fik fortaget helbredsundersøgelser og undersøgt for forskellige mulige lidelser. Skolekomedie ej at forglemme. Når… ja det må alt sammen vente til en anden god gang.

Sådan en dag er begrebet tid voldsomt nærværende. Specielt den første tid med skolegang var mit forhold til begrebet tid, at skolen stjal for meget af den! Det blev heldigvis bedre, min nysgerrighed efter at tilegne mig viden tog over. Tænke sig, her gik man for så mange år siden som en snotnæset ranglet knægt! I dag kan jeg ikke forstå, at det ligger så langt tilbage. Den tid hvor man med tornyster på ryggen, om sommeren iført korte bukser og gummisko og om vinteren gummistøvler og plusfour, trampede et par kilometer til skole og tilsvarende hjem. Nå ja, turen hjem kunne nogen gange blive forlænget, afhængigt af hvad der foregik undervejs.
Det var en tid med ild i røven, altid på færde døgnets lyse timer, plus en del af de mørke. Nu trisser jeg så rundt og genkalder mig tiden her, hvilket gør, at man sammenligner med, hvor man er nu. Nu er genstande som lorgnetter og hørerør blevet et nødvendigt hjælpemiddel, vigende hårgrænse og et ansigt som havde en stubharve forvildet sig indover, når begrebet ild i røven er brændt ud og ændret til ulmende gløder, og når rørene kalker til, og prostata gør knuder.
Men Gud ske tak og lov – jeg er her!

Karsten Sørensen

Lokalhistorie på Loppemarked

En shoppetur i et stort loppemarked i Aulum sammen med min fætter Bjarne fra Løvel gav en hel uventet oplevelse.
Vi stoppede ved et meget smukt og gammelt danmarkskort. Kortet var trykt på fint lærred og meget velholdt. Det var stort, 180 cm højt og 140 cm bredt. Det var udover selve kortet fint dekoreret langs kanterne med fine tegninger af store begivenheder i Danmark, krigsbegivenheder og andre mindesmærker.
Ved nærmere eftersyn så vi, at det var udgivet på "Forlaget Løvel Skole."

På kortet var der påtrykt:
"Anbefalet af Ministeriet for Kirke og Undervisning".
Udgivet på Forlaget Løvel Skole i 1909.
Foto: Jonna Bach

Nu blev nysgerrigheden for alvor vakt. Vi er begge født og opvokset i Løvel og gået i Løvel Skole, men ingen af os havde før hverken hørt eller set noget om et forlag eller set det fine kort.
Vi fik heldigvis taget et billede, for da jeg tog derud et par dage senere for at se nærmere på logoet og kortet, var det allerede solgt. Prisen var 4.500 kr.

Det viste sig at indehaverne af "Forlaget Løvel Skole" var førstelærer Niels Nielsen, Løvel og hans svigerfar lærer Joh. Chr. Hestbech, Bjerregrav. Udover kortet har de også udgivet en "Bibelhistorie."
Niels Nielsen var førstelærer i Løvel fra 1892 til 1910, før den tid var han lærer i Ingstrup. Det var i lærer Nielsens tid at Løvel fik en ny skole i 1901.

Nederst i billedet ses de 2 gamle skoler i Løvel.
Den hvide bygning var skole og lærerbolig i Løvel fra 1858 til 1901.
Den er nu nedrevet og på grunden er der anlagt en Mindelund for de folkevalgte fra dengang Løvel var hjemsted for Viborg Amts 5. Valgkreds.
Den nye skole blev bygget lige overfor i 1901.
Bygningen er i dag indrettet med 3 lejligheder.

Foto: Danmark set fra luften 1962.

Bjarne Kristensen, Løvel og Jonna Bach, Holstebro

Ingstrup Skoles protokoller og embedsbøger dukkede pludselig op i Vrå

Af Jørgen Dalager, fmd. Pederstrup menighedsråd

Provsten i Hvornum fik overladt en bærepose med gamle bøger fra en af sognets beboere. En lidt pudsig historie fulgte: *"Jeg har haft kontakt til hende, der afleverede protokollerne til mig"* siger provsten. *"Hun faldt over dem på et loppemarked i Oue for et par år siden, hvor de var smidt i en kasse sammen med nogle gamle billedrammer. Planen var, at det skulle til forbrænding. Men da hun har interesse for gamle bøger, tog hun protokollerne med og afleverede dem til mig, da hun mente, at en præst måtte vide, hvad man gør med den slags. Stedet i Oue køber vistnok gamle dødsboer, og det fortaber sig i glemslen, hvorfra protokollerne kom."*

Nu har provsten overladt det til mig at få dem derhen, hvor de hører hjemme – på Rigsarkivet.

I får lige et par klip fra embedsbogen, der viser lidt om pensum og lærernes udfordringer.

"Examen blev afholdt af Skolekommissionen: Pastor Hjort, (præst i pastoratet 1884-1892) og Peter Sørensen og Thomas Pedersen."

Som det fremgår af en klasseliste, så er der næsten udelukkende Kokholm-børn i klassen, så examinationen er nok foregået hos Søren Smed i Kokholm, da Ingstrup endnu ikke har en skolebygning. Jeg kan ikke endnu fortælle, hvilken ejendom, der er tale om.

> "Den første Skole her begyndte i Ingstrup Mølles Storstue, hvor en Del af Børnene måtte sidde på Sengekanten på Grund af manglende Siddepladser. Senere var Skolen hos Søren Rasmussen. I Kokholm holdtes Skolen hos Søren Smed.
>
> *Fra "Rødding-Løvel-Pederstrup Pastorats Skoler" af Ejnar Poulsen.*

Årets pensum - april 1886.

Man kan af en klasseliste se, at eleverne er 8-10 år. Lærere i 2. og 3. klasse i dag vil nok betakke sig for at skulle leve op til en test i nedenstående pensum.

Af Salmer have de flinkere Elever siden sidste Examen lært følgende: (24 salmenumre nævnes). Hele Luthers Katekismus er gennemgået og lært. Det gl. Testamente samt Jesu Lignelser i Bibelhistorie er lært og desuden hele Tabellen. For de øvrige Børn har Pensumet været en mindre Del af ovenstående."

Differentieringen fandtes også dengang: "de flinkere Elever" og "de øvrige".

Skole og Kirke

Det fremgår tydeligt af embedsbogen, at kirke og skole var tæt forbundne. Eks. Visitats i 1903.

"I Følge Cirkulære fra Biskoppen afholdes Visitats i Rødding Pastorat saaledes:

Fredag 18. September
Kl. 11 i Løvel Skole
Kl. 4½ i Ingstrup Skole
Lørdag 19. September
Kl. 1 i Rødding Skole
Søndag 20. September
Kl. 10 i Rødding Kirke
Kl. 2 Kirkebøger confereres

Ved Visitatsen i Skolerne møde kun ældste Klasses Børn med mindre der er flere end 2 Klasser, i hvilket Tilfælde de to ældste Klasser møde samtidig. Børnenes skriftlige Arbejder ønsker Biskoppen at finde fremlagt, samlede og ordnede, tillige med Skolejournalen, den ny Embedsbog, Sangprotokol, Gymnastikprotokol og en Fortegnelse over Børnene med Tilføjelse af Lærerens Dom over deres Evner og Flid samt angivelse af det sidste Aars Forsømmelser efter det tidligere Skema. Børnene må være forsynede med Tavler og Grifler."

Og om sig selv skal læreren oplyse:

"Endvidere skal jeg bede mig tilsendt en Liste med Angivelse af Deres Navne, Alder, Uddannelsessteder, Dimissionsaar, Eksamenskarakter, Kaldelsesdato samt en Fortegnelse over de i Skolernes forskellige Klasser i Løbet af det sidste Aars læste Pensa med angivelse af de brugte Læse- og Lærebøger."

Rødding Præstegd. 10/09 1903
Vald. Berg

Senere samme år står der skrevet:

"Provsten har tilmeldt, at der afholdes Provstevisitats i Ingstrup Skole Fredag den 19. November 1903. Kun Børnene i yngste Klasse møder."

Og senere:

"Gennem Skolekommissionens Formand Hr. Pastor Nellemann har Provsten tilmeldt, at der afholdes Provstevisitats i Ingstrup Skole Onsdag den 29. Nov. 1911, begge Klasser møder."

Senere meddeles, at provsten fra Vorde kommer på besøg:

"Provst Tønnesen Vorde agter at afholde Provstevisitats i Ingstrup Skole 12. Okt. 1915"

Høstbillede fra Karlslyst år 1943-45. Traktoren er en Lanz Bulldog.

Der hersker ingen tvivl om, at man på Karlslyst værner om historien, også på det materielle plan. Traktoren på billedet er en Farmal M på 40 Hk. Som en del af Marshall hjælpen kom den til Karlslyst den 15. marts 1948. Det var den første gummihjulstraktor på gården. Den lever for øvrigt i bedste velgående, og bliver stadigvæk brugt ved specielle anledninger.

”Ydingsminde” Sødalvej nr. 6, Løvel

Skolepatruljen Ørum skole ca. 1961.

Personer fra venstre: Landbetjent Niels P. Fisker – Sten Nørbæk – Inge Lise Frederiksen – Knud Erik Jensen – Lis Alsen – Aase Møller Christensen – Niels Peter Johansen – Anders Jespersen – Kristian Kjeldsen og lærer Knud Th. Pedersen